

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

Datum: 20 januari 2020
Onderwerp: Faunabeleid
Kenmerk: SL 500/20.001

Geachte mevrouw Bom-Lemstra en heer Potjer,

Sinds de Wet natuurbescherming drie jaar geleden in werking trad, hebben provincies belangrijke bevoegdheden gekregen op het gebied van faunabeheer. Een aantal recente ontwikkelingen en inzichten geven volgens ons aanleiding tot een herziening van het Zuid-Hollandse faunabeleid op diverse punten. Wij willen hierbij graag uw aandacht daarvoor vragen.

Vrijstelling smient juridisch niet houdbaar

In uw Omgevingsverordening (voorheen Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland) is een vrijstelling voor directe schadebestrijding opgenomen voor de smient. Er kan pas gebruik gemaakt worden van deze vrijstelling wanneer een door de Faunabeheereenheid (FBE) opgesteld faunabeheerplan door u wordt goedgekeurd. Bij het opnemen van de vrijstelling voor de smient in uw Omgevingsverordening heeft geen toetsing plaatsgevonden aan de voorwaarde uit artikel 3.3 lid 4c van de Wet natuurbescherming dat stelt dat de maatregelen niet mogen leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. De toelichting van de Omgevingsverordening vermeldt dat deze toetsing plaatsvindt bij goedkeuring van het faunabeheerplan¹. Omdat wij van mening zijn dat niet uitgesloten kan worden dat het afschot van smienten leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding van deze soort hebben wij, samen met tal van lokale natuurorganisaties en ook Vogelbescherming Nederland, bezwaar en beroep ingediend tegen uw goedkeuringsbesluit van het faunabeheerplan smient. Dit heeft ertoe geleid dat uw goedkeuringsbesluit meerdere keren door de voorzieningenrechter is geschorst en door middel van de uitspraak van 3 december jl. van de rechtbank Den Haag in de bodemprocedure is vernietigd. In deze uitspraken is het ontbreken van zekerheid over het uitblijven van negatieve effecten op de staat van instandhouding steeds een van de belangrijkste argumenten geweest. Dit wijst erop dat uw vrijstelling voor de smient juridisch onhoudbaar is.

¹ Dit is in feite in strijd met de Wet natuurbescherming omdat deze stelt dat deze toetsing al plaats zou moeten vinden bij het PS besluit voor het verlenen van de vrijstelling, en dus niet bij goedkeuring van het faunabeheerplan, wat een GS bevoegdheid is.

Wij verzoeken u dan ook om bij de verzamelherziening van het Omgevingsbeleid die dit jaar plaatsvindt, de vrijstelling voor de smient uit de Omgevingsverordening te schrappen. Daarmee zorgt u ervoor dat uw Omgevingsverordening op dit punt niet langer in strijd is met de Wet natuurbescherming.

Faunaschade ganzensoorten

Het merendeel van het faunabeheer dat in Zuid-Holland wordt uitgevoerd heeft tot doel om schade aan de landbouw tegen te gaan. De Wet natuurbescherming biedt u ook de mogelijkheid om vrijstellingen en ontheffingen te verlenen voor faunabeheer ten behoeve van dit doel, mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden zodat natuurbelangen voldoende geborgd blijven.

In het Zuid-Hollandse ganzenbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen de winter- en de zomerperiode. Dit is ook logisch, want in de winter bevinden zich grote aantallen trekganzen in de provincie die in het voorjaar weer vertrekken naar hun broedgebieden elders. De ganzen die hier wel in de zomer zijn, broeden hier. In de winter is het beleid hoofdzakelijk gericht op het, door middel van afschot, verjagen van ganzen op percelen waar zij schade aan kunnen richten. In de zomer richt het beheer zich op het reduceren van de populatieomvang.

Een belangrijk onderdeel van de onderbouwing van ontheffingen en vrijstellingen vormt de getaxeerde landbouwschade die in de jaren voorafgaand aan het verlenen van de ontheffing of vrijstelling is opgetreden. Wat ganzen betreft, is ook het doel van het beheer gekoppeld aan een bepaalde in geld uitgedrukte omvang van de schade. Er zijn echter recente onderzoeken gepubliceerd die duidelijk maken dat er reden is om te twijfelen aan het gebruik van schadeniveaus als belangrijke pijler van de onderbouwing van het beleid en de effectiviteit van het reduceren van aantallen ganzen om de omvang van de schade evenredig terug te dringen:

- Hoewel er een positief en significant verband bestaat tussen ganzenbezoek en het schadevolume, verklaart de aanwezigheid van ganzen alleen maar een beperkt deel van de variatie in schade (3-33%)². Dit komt onder andere doordat ganzenvraat niet overal leidt tot evenredige inkomstenderving³. De schade per hectare wordt bovendien sterk bepaald door factoren zoals het moment van ganzenbegrazing, het type gewas en weersomstandigheden in de winter.
- Uit onderzoek in de provincie Friesland blijkt eveneens dat taxaties van ganzenschade maar in beperkte mate een goed beeld geven van de werkelijk opgetreden schade. Schade wordt getaxeerd door het meten van de grashoogte. Uit het onderzoek is echter gebleken dat het gras in het voorjaar, na vertrek van de trekganzen, een groeispuurt maakt. Op 80% van de onderzochte percelen werd de vraatschade door ganzen op het

² Buij & Koffijberg, WUR, Ganzen en ganzenschade in Nederland, 2019.

³ Zie ook Fox et al., Agriculture and herbivorous waterfowl: a review of the scientific basis for improved Management, Biological reviews, 2017.

moment van maaien ingehaald^{4,5}. Hierdoor zijn in de afgelopen jaren mogelijk vele miljoenen aan schadevergoedingen uitgekeerd terwijl de werkelijke opgetreden inkomstenderving veel lager was. Ook hieruit blijkt dus dat het moment van het optreden van de schade en het moment van schadetaxatie bepalend kunnen zijn voor de geregistreerde schadeomvang (en uit te betalen tegemoetkomingen in de schade).

- Afschot leidt tot verjaging en verjaging leidt tot extra energieverbruik en dus tot meer vraatschade per gans en verplaatsing van de schade naar andere percelen. Verjaging afschot kan daardoor zelfs tot een netto toename van de schade leiden en heeft dus alleen maar zin als dit op een beperkt aantal, zeer schadegevoelige percelen op structurele wijze gebeurt⁶. Zo'n structurele aanpak kan alleen maar goed uitgevoerd worden wanneer dit door betaalde professionals gebeurt, en niet door vrijwillige jagers zoals nu het geval is.

Bovengenoemde onderzoeken zijn gericht op ganzen, maar het is aannemelijk dat soortgelijke conclusies ook zullen gelden voor andere vogelsoorten waarvan verondersteld wordt dat zij schade aanrichten aan de landbouw en waarvoor om die reden beheer plaatsvindt.

In Zuid-Holland zijn in de afgelopen jaren meer ganzen gedood dan in iedere andere provincie, namelijk circa 75.000 per jaar⁷. Ook is er voor meer dan 1,3 miljoen euro aan vergoedingen aan agrariërs vanwege schade aan landbouwgewassen uitgekeerd⁸. Het beleid dat gebaseerd is op schadegegevens heeft dus aanzienlijke gevolgen op het gebied van financiën en natuur. Wij kunnen begrijpen dat de getaxeerde landbouwschade steeds de best beschikbare informatie is geweest om uw beleid op te baseren en u dit dus tot op heden ook heeft gedaan. Maar bovenstaande onderzoeken tonen aan dat de relatie tussen ganzenvraat, gevolgen hiervan voor gewassen op korte en langere termijn en daadwerkelijke inkomstenderving minder eenduidig is dan waar in het beleid vanuit wordt gegaan⁹. Zeker wat de wintermaanden betreft, is het zeer de vraag of er überhaupt sprake kan zijn van landbouwschade aan grasland door vogelvraat. Bovendien zijn uw doelstellingen wat betreft het populatiebeheer van de zomerganzen gericht op het reduceren van de populatieomvang tot de stand zoals die er in het verleden was bij een aanvaardbaar schadeniveau. Het is dus niet reëel om te verwachten dat bij het realiseren van die populatiereducties de schade ook weer gelijk zal zijn als in het verleden omdat deze van veel meer factoren afhankelijk is dan alleen het aantal ganzen. Dit staat overigens nog los van de vraag in hoeverre het überhaupt haalbaar is om door het uitgevoerde beheer de beoogde populatiereductie te bereiken.

⁴ https://www.frysland.nl/home/nieuws_3166/item/evaluatie-wijst-uit-fryske-guozzeoanpak-werkt_20569.html

⁵ Er zijn zelfs onderzoeken die laten zien dat ganzenvraat een positief effect heeft op de grasgroei en de productie verhoogt, zie bijvoorbeeld G.W.T.A. Groot Bruinderink, Wilde ganzen en cultuurgrasland in Nederland, 1987.

⁶ Melman, Buij & Koffijberg, Ganzenoverlast, perceptie en oplossingen, De Levende Natuur, 2017.

⁷ Buij & Koffijberg, WUR, Ganzen en gansenschade in Nederland, 2019.

⁸ <https://monitorfaunaschade.bij12.nl/>

⁹ Dit geldt overigens niet alleen voor ganzen, maar ook voor andere soorten zoals knobbelzwanen, smienten etc.

Nu deze inzichten bekend zijn, is het wat ons betreft onzorgvuldig om uit te blijven gaan van de huidige schadetaxaties als basis van de onderbouwing van uw beleid. Nader onderzoek is nodig om tot een betere kennisbasis te komen om zo effectiever en zorgvuldiger beleid te vormen. In de genoemde onderzoeken worden ook concrete aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Wij vragen u om, eventueel in samenwerking met de andere provincies, hier invulling aan te geven en om na te gaan hoe u uw beleid beter aan kunt laten sluiten bij de nu al beschikbare wetenschappelijke inzichten. Wij zijn graag bereid om hierover mee te denken.

Met vriendelijke groet,

Mede namens,

Natuur- en Vogelwacht Biesbosch, Stichting Duinbehoud, Stichting Berkheide Coepelduynen, Stichting Heemtuin Goudse Hout, Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard, Natuurlijk Delfland, Fauna4Life, Vereniging voor Natuur- en Milieubescherming Pijnacker, Natuur- en Vogelwacht Rotta, KNNV afdeling Voorne, Hoekschevaards Landschap,

A.P. Ouwehand
Directeur

Afschrift aan: Provinciale Staten